

ПРОТИДІЯ КОРУПЦІЇ В ОДЕСЬКІЙ СУДОВІЙ ПАЛАТІ (КІНЕЦЬ ХІХ СТОЛІТТЯ)

Корупція – це негативне політичне та суспільно-економічне явище притаманне всім державам світу. З 1991 року Україна – незалежна держава, повноправний суб'єкт міжнародного права. Актуальність наукового дослідження полягає у врахуванні правового досвіду державних імперських структур кінця ХІХ століття на українських землях, який є потрібним і в нинішній час його треба вивчати та досліджувати [7, с. 191]. Питання ефективності антикорупційної діяльності в даний час є достатньо важливим, тому що значний рівень корупції ускладнює формування та становлення правової держави та громадянського суспільства. Події листопада 2013 року – лютого 2014 року в Україні (організація Євромайдану в Києві на підтримку підписання асоційованого членства в Європейському співтоваристві, а потім протестні настрої після несподіваного підписання Угоди з ЄС, недостатня протидія корупції, нарікання на заангажованість та іноді “необ'єктивність суду”) наводять на думку, що виявлення та доведення корупційних зловживань в судовому процесі мають свою певну аналогію в минулому.

Відміна кріпосного права 1861 року, судова реформа 1864 року відкрили ініційований Олександром ІІ процес реформування основоположних засад життєдіяльності Російської імперії. Одеська судова палата була створена в 1868 році і складалася з кримінального та 3 цивільних департаментів. Підпорядковувалася Міністерству юстиції, вищою апеляційною інстанцією був Сенат. В округ Одеської судової палати входили Подільська, Херсонська, Таврійська і Бессарабська губернії. Корупція в пореформений період мала місце серед дрібних, частково середньої ланки чиновників. Була наявною недостатня поширеність службових зловживань та довірих у судовому процесі справ. При отримання інформації та фактичних даних щодо корупційних правопорушень заходи правоохоронних органів були дієвими та своєчасними [7, с. 193]. Архівні дані свідчать, що рівень корумпованості був незначним. Резонансних справ щодо високопоставлених чиновників судової системи не зафіксовано [8, с. 162].

При вчиненні корупційних дій інформація ставала відомою правоохоронним органам. В Одесі, яка в той час була значним транзитним і портовим центром південної частини імперії та входила до Херсонської губернії, однією з показових, була справа “одеських писарів”. У травні 1895 року в Російській імперії відбулася неординарна подія. Товариш Міністра внутрішніх справ, за нинішнім заступник, керівник імперської поліції повідомив міністру юстиції і генерал-прокуророві

Російської імперії Миколі Валеріановичу Муравйову (1850–1908 роки) перевірені, агентурні, не визиваючі сумніви факти на які в терміновому порядку необхідно було реагувати. Йшлося про витік інформації від структурного підрозділу прокурора Одеської судової палати. Було встановлено, що в січні 1895 пройшли обшуки в місті Одеса на вулиці Базарній, в будинку Бикова у робітників Павла Аніконова і Трохима Конюшина, підозрюваних у революційній урядовій агітації та інших подібних діях. На початку травня Георгію Плеханову (1856–1918 роки), що проживав в Женеві було направлено лист в якому детально описувався даний слідчий захід та додана копія висновків заключення прокурора Одеської судової палати. У Лондоні “Фонд вільної російської преси” в одному зі своїх “Листковъ ” опублікував дані висновки [1, арк. 1].

Міністр юстиції Микола Муравйов дав вказівку в терміновому порядку провести необхідне дізнання та слідчі дії стосовно факту витоку інформації та встановленні осіб, які скоїли даний державний злочин, що має міжнародний резонанс [1, арк. 2]. Щодо міністра юстиції то при ньому було закінчено здійснення судової реформи 1864 року, засновано 3 судові палати і 23 окружних суди. Під головуванням Миколи Муравйова, була заснована комісія з перегляду законоположень з судової частини, яка намітила цілу низку значних змін у судових статутах. Він вважав, що необхідно усувати з суддівського середовища негідних людей. На жаль праці комісії повною мірою реалізовані не були.

Прокурор Одеської судової палати доручив дану справу товаришеві прокурора Одеської судової палати, статському раднику Поллану. В процесі дізнання було встановлено, хто із службовців мав доступ до прокурорських документів. Шляхом опитування, зіставлення наявних відомостей коло підозрюваних звузилося. Підозра впала на Леоніда Васильовича Юшкевича, сина священника та Михайла Степановича Курилова, брянського міщанина, які працювали писарями канцелярії Одеської судової палати [1, арк. 9-11]. Встановлено, що одеські революціонери використовуючи певні фінансові труднощі Михайла Курилова схилили його на злочинний шлях співпраці з ними. Маючи непогані відносини з Леонідом Юшкевичем, що мав прямий доступ до канцелярської інформації він запропонував йому “невеликий заробіток для вирішення матеріальних проблем”, що полягав у копіюванні прокурорських документів письмовим способом [1, арк. 22]. Дані дії колишніх писарів переконливо підтверджують, що Л. Юшкевич і М. Курілов з корисливих мотивів передавали секретні документи особам, які проводили антиурядову роботу, та має ознаки злочину, передбаченого статтею 13, 252 Уложення про покарання кримінальні та виправні [6, с. 35]. Відповідно до статті 1035 Статуту кримінального суду за матеріалами перевірки було проведено дізнання [5, с. 19]. Співробітники прокурорської канцелярії були затримані та доставлені в Одеський тюремний замок.

Справа “одеських писарів”, що скомпроментувала Одеську судову палату, особливо її прокурорських співробітників, отримала певний міжнародний резонанс, негативно відбилася на іміджі нового імператора Миколи II. Муравйов особисто

доповідав 10 січня 1896 Миколі II про подію річної давності, про затримання осіб, причетних до продажу прокурорських документів. Ознайомившись з інформацією міністра імператор дав вказівку провести дізнання адміністративним порядком, а також, покарати Леоніда Юшкевича – позбавленням волі у в'язниці на 2 роки, а Михайла Курилова на 1 рік. Час, який вони провели в одеській в'язниці зарахувати в строк покарання [1, арк. 63-64].

Мало того, дані особи відбували свій термін покарання з січня 1896 року в одиночній камері Санкт-Петербурзької в'язниці. За матеріалами прокурора Санкт – Петербурзької судової палати від 26 жовтня 1896 № 1557 імператорським повелінням Леонід Юшкевич був звільнений 8 вересня, Михайло Курилов 24 липня 1896 [1, арк. 74].

Підсумовуючи вищезазначене, приходимо до висновку, що протидія корупції в Російській імперії мала свої давні традиції. Імператор, вищі ешелони влади всіма можливими засобами протистояли корупції. З 1991 року Україна і Російська Федерація, як незалежні держави шукають шляхи боротьби з корупцією.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Центральний державний історичний архів у м.Києві. Прокурор Одеської судової палати. Ф. 419 – Оп. 1 – спр. 2242, Розпочато 15 травня 1895. Закінчено 30 жовтня 1896. Справа за обвинуваченням колишніх писарів канцелярії прокурора Одеської судової палати Л. В. Юшкевича і М. С. Курилова про продаж секретних документів. – 83 арк.
2. *Агафонов В. К.* Заграничная охранка (составлено по секретным документам Заграничной агентуры и Департамента полиции). Петроград: Книга, 1918.
3. *Костин Ю. В.* Особенности развития уголовного права Российской империи в XIX в. // История государства и права. – 2010. – № 7. – С. 22-25.
4. *Куракин А. В.* История предупреждения и пресечения коррупции в системе органов государственной службы Российской империи // История государства и права. – Москва, 2003. – № 3. – С. 9-15.
5. Курс уголовного права. Общая часть. Том 1: Учение о преступлении / под ред. Н. Ф. Кузнецовой, И. М. Тяжковой. – М., 2002. – С. 19.
6. Российское уголовное право. Общая часть / под ред. В. С. Комиссарова. – СПб., 2005.
7. *Ярошенко М. О.* Правова основа протидії корупції в Російській імперії (друга половина XIX – початку XX століття) / М. О. Ярошенко // Протиправна поведінка: погляд крізь призму юридичної науки : матеріали I Всеукраїнської науково-практичної конференції (24 лютого 2012) / за аг. ред. І. Г. Богатирьова. – Н. : ПП Лисенко, 2012. – С. 191-193.
8. *Ярошенко М. А.* Противодействие коррупции органами Министерства юстиции Российской империи (конец XIX века) и современность // Гуманитарные науки и модернизация правовой системы государства: российский и зарубежный опыт: труды II Международной научно-практической конференции / под ред. Г. Б. Гридневой, А. Б. Дидикина. – Новосибирск, 2013. – 372 с. – С. 162-167.